

באור התשובה בנושאים שפא"י

17.10.1963

ל. אשכול:

ברצוני להעיר כמה הערות ובאסה לא רבות, בטוילי הויכוח.
קודם כל רציתי להזכיר שהפעם הכוונה לכנס שאיננו כנס
כל-בו. לא היתה כוונה לערוך כנס אוטונומי, כאשר מעלים את כל השאלות
והעניינים, כפי שעשינו בוועידות אחרות. הכוונה היתה להתרכז הפעם בסעיף
אחד או שניים, ואחד מהם, כך תשכנו, הוא בעל חשיבות מרכזית, הוא, שלאחר
מספר שנים שהידיים היו מלאות עבודה, שנות עבודה רבה, עבודה מהפכנית
גדולה בהיי המדינה ובחוד ישראל, בחיי קיבוץ הגלילות - אספנו שנסבא לנו
זמן ונחפזים לבח לחשוב הרבה מחשבות ביחס לפוליס האידאלי של התנועה לקראת
חמש-עשרה השנים הבאות.

דברי אלה מכורונים להערתה של יהודית שחרוני, ואני
חושב שמה שהוגבא אלי אזני, שהיא לא יחידה שבאה בסדרניה זאת או במביעה
זאת, או שיש לה איזו תרומה מסוימת, שהנה לא דובר בכנס זה על ענייני בסחון.
לא היתה כוונה לדבר על כך, כי לו היתה כוונה לעשות זאת, צריך היה לקבוע
הרבה מיוחדת, מדיניות-בסחונים לנושא זה. אצלנו שני המושגים האלה
כרוכים יחד, והבירנו הוא שהם יהיו יחד. בסירה ואני בכנסתי לעבודה זו
אני רוצה להבטיח לחברים שבכל מאווי, בכל האחריות והמשא הכבד שנקרא
אצלנו בסחון, אין לי הרבה שבטאי בסחון והבסחון עצמו ששון סרי פעם
בפעם חידוק הרבה פעם או בניבור החברים שלנו. כדסה לי כי הכרה זו
סורטת, אם כי אף פעם אין לומר דיו. בסירה סיכולים לשפוט ולסדרד,
דומני כי הדבר סורטת עמוק עמוק בלב מחשבת העם, ולכן לא חשבתי כי יש,
למען לצאת ידי חובה, להסביר את הסנין. יש לי הרומס שסוסב אולי שחום

לדבר בענין זה ויותר לעשות. דיבור גורר דבור, הערה והכרזה גוררות תגובה, רחוקים אלה היו לא מעשות באמר הרבה. בפעם האחרונה אני זוכר שאמרתי, כאשר מעבר לגבול היה מדובר על הכנות, מצריך להתכוונן, וכי התשובה הייתה: הכנות מול הכנות. גימטא לי פדה יכול להספיק לתקופה רצינית אם אנחנו עושים את המלאכה. ואני סמסית את החברים שזה"ל ושר הנסחון וכל החברים עם שר הנסחון בענין זה עושים לילות כימים. איבני יודע אם זה המקום הפעמים לדבר על כך אבל עושים כל מה שאפשר כדי שאנחנו לא נפגור וההכנות תהיינה הכנות.

מכיון שכבר התעוררה או הועלתה השאלה, גימטא היא - לפעול בענין זה כי אין ספק וסימן של שלום בראה באיזה אופק. יחד עם זה, נדמה לי שהעין מתכה, צופיה שפעם יבוא יום ופעם נגיע לשלום. נדמה לי, שזרתי דעה העט כולו והרגשתו דעה הציבור שלנו כולו. אבל יש לעשות ולפעול ולהתקיים כאילו אין כל סיכוי לכך, ולשטוס את האויב לפני דבריו ולפי הכרזותיו. אין אנחנו צריכים להקל בהכרזותינו ונדבריו (שח"כ).

מפום כך גם לא אדע, וקצת הייתי אף בתמיהה למה התכונו דבריו של חברי הצעיר (כל זמן ש"צעיר" זאת פרקה חשובה. בודאי שאיבני אומר זאת בכדי להוזיל או לזלזל) פרה. פשרה לא ידעתי למה ירמזו מיליו. כי בדברים כאלה, אם כבר מדברים בכנס של חברי מעלגת פועלי א"י (ויש לזה גם איזו שהיא סיבה מיוחדת שאיבני רוצה לתרם אותה, סדוע) זה מחייב לדבר באופן יותר פשוט ובאופן יותר ברור. זאת סקריה די עדינה, חשבה לפני ומרטיטה ביותר. והנה הוא דבר על זה שיטנס שלושה פוגים בעניני נסחון: יש כאלה שאוסרים: הנה נסמך על ערבויות של סיטהו. ויש כאלה שאוסרים: הנה נסמך על צי גדול של סיטהו; ויש כאלה אשר אוסרים: נסמך על צה"ל, על כוחנו

ועל פרכנו. - וכמוכן, אני בחוץ, שלכ כולנו כאן אם זה שאנחנו פרמכים
קודם כל על עצמנו, ועל צה"ל. ואם אנני זאת אז בודאי תהיינה סחיאיות כחיים
כאלו שהאולם הזה ינסוד בקושי תחת לחץ זה. אבל זה אינו מסביר עדיין את
הפנין. צריך להגיד מה השתנה, מה התחדש אם השתנה ואם התחדש משהו.

צד לי שאני צריך להגיד בפנין זה מה את הסיליים הללו שאני אומר
אותם. אבל כמעט שאין ברירה, מפני שמפלגת פועלי א"י, בתוך הארץ הקטנה
הזאת, פרוצה על פני ארץ רבייה ומגפיים דרכה סתם להכא וסתכא להחם, ויש איזה
יסוד לחשוב שמא הדברים מבינים לחברים ולטובים שלא כהרדיתם.

אני רוצה להגיד שאני גם כן רצת חייב לדעת מה שנעשה. איבני
יודע מה נשתנה, איבני יודע מה יתחדש. יכול, כמוכן, להיות פעם איזה דבר
אחר. שמפני שפרס אמר שאולי הכוונה היא לא כל כך לפנים בתוך מפלגת פועלי
א"י. לו אסר את זאת עכשיו, הייתי מפסיק לדבר. אבל אם זה סכרון מחובת
לסיסו, במפלגת פועלי א"י - יש הרבה הזדמנויות לומר זאת ואם זה באשר עכשיו
כך, הרי דשאים חברים לחשוב המדובר הוא בפנין בנבת עיבנו, של כל קיוסנו.

יכולים להיות כמוכן באיזו שהוא פנין חילוקי שיקולים או הערות
וסקל. וגם אני אניד סשהו, אולי ברפן. יכולות להיות דעות שרבות. הכיפוי
הזה או המפס הזה "פנין רק על עצמנו" - הוא מפס יפה. אבל במילים הללו
"עם לבדד ישכון" ובצחוד "עם ישראל לבדד ישכון" והוא לא זקוק לאף אחד ולא
לשום קשר לאף אחד - זהו דבר שאיבני טעלה על דפמי שסיסו טעלה אותו על
הדעת. ואם אנחנו אומרים "רק אנחנו וזרוענו העסוד לנו" - אולי זה בקלס
אבל זאת לא כל התמונה, כי אין דבר כזה עכשיו.

יכולים להיות מעט חילוקי דעות על כך אם אנחנו סומכים רק על ידיד אחד או אנחנו מחפשים שיהיו לנו סבי ידידים, או אולי שלושה ואפילו שבעה ידידים. יכולה להיות מחשבה שאם יש ידיד זה או אחר וצלול להרובצו, חלילה, טוב ש"נופל עוזר - כשר עוזר", הרי צריך לחפש עוד אחד בין הידידים או להכין יותר את הפזרה להרסיב אותה יותר. אבל גם כאן, "אסור", כפי שאומרים באידים, אם אני יודע מיט איזה שהוא חידוש או סיבוי (במידה שאני יודע). כי גם כאשר לא הייתי בתפקיד שלי עכשיו, ידעתי מה שהוא על ציבוי בסחון רבעוניים של קשרים ובענין של רצון להעזר ע"י מישהו עם כל השמירה על עצמאותנו ובאורחנו בקשר לכל מה שעשינו. אינני יודע על סיבויים.

אני אומר את זאת כדי שאם התבוננ שמהו לתור תודעתם של חברים - דבר שאני חושש לו - שיטענו אח"כ דבר אחר אשר יטקיס במלוא האחריות את כל החברים במפלגת פועלי א"י וגם את העם כולו.

כאשר חשבתי וכאשר בקשה סכני המזכירות לתת את חלקי בוועדה הזאת, הרי הפעם היה "המספר" החברים. וכפי שאמרתי כבר חברים, 15 שנה של עבודת אידים. ואין לו אלא לבקש את החברים לטרוח פעם ולקרוא את דברי בויכוח עם יעור, נדמה לי. נדמה לי, שאני בתמי אז ביטוי, שהיה ביטוי למעשה שנשיכו ואין פעמינו אומר. אבל הימה הפעם הרגשה, שלקראת 15 השנים הכרות צריך להתיחס ולדבר על כך בכנס של המפלגה. ברור לי עכשיו שכנס אחד יכול רק להעיר את הענין ולהציגו. ואולי בכוח הצבת הדברים שמהו הרחוק במקצת לשדרות החברים, לסבימים, ואנחנו עוד בחיה בזה לא חודש אחד ואולי גם לא שנה אחת.

יכול להיות שמחר תפתח איזו גולה ("הלואי שתפתח איזו גולה רצינית) ואנחנו נשתף רכבות של צולים חדשים שיבואו לארץ בבנינה. דבר כזה אפשרי כי הם היו לנו שנים שנמחנות בלבד ישנו 100 אלף יהודים. אם יקרה כלבר הזה כי אז נשהה ונדחה את הדיון הזה ליום אחר, כאשר בוכל להתעסק בזה קצת יותר, ולחשוב על הדברים האלה. הפעם חשבנו שעכשיו מותר לנו קצת להתפנות לזה.

חברים, אנר רואה מענות נגדנו, אשר נאספו כמחנות אחרים, כמענות נגד מופלז א"י. ואני לא פעם רואה, שהברינו ברחבי התנועה מפני טזאה תנועה גדולה ורחבה ומפני שלא הספקנו להחדיר את כל החברים הללו בערכנו (דוקא בזה לא הוכחנו בסבים האחרונות יכולת אירגונית גדולה, לא הצלחנו להגיע לכך שיהיה קשר עמוק יותר בין חבר לחבר בין חבר לשליחיו במסעלה, בכנסת ובכל מקום אחר, ולכן חברינו לא תמיד יכולים לזעה מה עליהם לעשות. הייתי שמח אילו בא איזה מכניק כזה והיה נותן לנו סין קפיץ סיוחד אשר יסדור את הענין הזה אחת וסחית וסזה יפעל.

אבל התרגשה שלי, שכאשר מתחילים מכל הצדדים ספוך בימי יריבות אחרותיה (איר אנחנו אוספים: "ספלט אחות", "ספלט אחיות"), מתחילים "להרביץ" בספלט מופלז א"י, כפי שפושים זאם בכל יסוה השנה, הרי פה ופם ב"קצות הכרך" שלנו, ואולי גם קצת יותר מאשר "בקצות הכרך", אוסרים "אמן" וסופלים על עצמנו מענות וצרות. אני אביא אחת שהים שלם דרגסאות לכך.

כאשר החלה העשיה הגדולה שלנו (ואני איבני ספריז במלה הזאת. אני הייתי רוצה לראות את העם אשר התבטא בכבון דא ואשר בסתנים כאלה עשה במסך הסנים הללו מה שישראל וספעלת ישראל עשו. ואני תמיד אומר, שאם

לביקורת ולהסמכה הנושאת היא מפלגת פועלי א"י, הרי היא צריכה גם להיות הכתובה אשר על פיה צריך להסמיך את התחילתה על ההישגים ---) חברי מפלגת פועלי א"י וחבריה במסמלה עשו רפילו.

אם אתם זוכרים, היה פנין של בית" סטודים שהוקם בנצרת.

איבני קורא בחסות. למה צריך האים הזה למהק או למהק כל פעם פאני מזכיר את פטר. אבל אני בטוח שאםם חיים בטענות ומענות האלה. אנחנו אטרנו, שאנו רוצים-סיהודים יהיו בדחני הארץ כולה ושיהיו גם בנצרת. אם כן, איך אפשר להביא יהודים לנצרת? - היותי רוצה שיקום כאן סיהור (ופה ישבו, חודה לאל, ציבור יפה ובעל נסיון במקום - צעירים ומתיקים דבינוניים) שיקום סיהור ויבידו: "הננו ושלחמנו? שלה אחי לנצרת, ואנו אקים לך מפעל אחד ושני ושלישי אשר יעסיקו 300-700 ויותר מ-1000 פועלים, ופתרת את השאלה הראשונה הפסוסה - העסוקה ופרנסה", כי העסוקה הסציאליסטית והלא סוציאליסטית והפעולה הפסוסה ביותר היא, קודם כל: לחם ועבודה. והפלא שהצלחנו לחוללו בספר השנים הללו הוא בכך שכמעט ולא ידענו מה זה חוסר עבודה. אצלנו דמים את זה בעקב.

פכשיר הוא איבנו כאן. ואיבנו אומר זאת לשם ביקורת. על

הבסה הזאת|יושב החבר ספיר. התחלפנו במפקדיים. לפעמים אני בהנה לראות כיצד הוא סחעבה בהיותו שר האוצר. בחודשים הראשונים הוא עוד חשב שלא סכתתי גירסא דינקוחא, והוא בא לקבל הגבתי. גם זה יעבור, ואחז תסאר לבדך על גלים אלה.

בא אדם ואומר "שמלה לי", אני יודע להקים בית חרושת. רשם

לו אידאות איך ליצא את חוברת הסקסטיל לכל קבות העולם. מה היא "השמלה"? הוא ישתתף ב-20-30, הוא יביא את הסכונות לבית החרושת. לא בחיסה תוצת,

אלא לאחר דיונים והתלבטויות מרובים אטרבו לעצמנו: מה אנו יכולים להפסיד? בית החרושת ייבנה בנצרת. המכוונת תהיינה. הפועלים יכנסו לעבודה. אנו פה, אנו בשארית בארץ. אכלו איתנו בכל פה, ואינני אומר זאת במרוניה, אבל גם אחס אחרתם לא נעמי מה יש, בנצרת מותר להפסיד כסף? כדאי לכם לדעת מה מזה יצא. בית החרושת בנצרת יעבור לרשות חברת העובדים.

כאשר אטרתי אחמול מה אנו רוצים להשיג בפנינו בתעשייה הישראלית.

אטרתי כי אני מסכים עם ספיר, שכל יהודי, כל פרודה של אנרגיה, כסף, ידע ויוזמה - מדכרתיים להיות להם סקום בישראל. בישראל הקטנה מוכרח להיות סקום לכל היכולת הגבוהה בעם היהודי, לפחות באותו חלק של העם היהודי המוכן להסתובב שכם לבנינה של ישראל. לפי שעה אין עומדים יהודים בחור ארוך כל כך.

הענינים הסהדרר כך שהספעל בנצרת יעבור לחברת העובדים ויכול

להיות פניסים אלה יקרה מה יקרה לפני שנים רבות, כאשר חברה עובדים רכשה בפתפת עם גורמים אחרים במי חרופת פהניחו יסוד ל"כור" או לחלק התעשייתי של סריל ברבה, כמו "נשר", "פניציה" וכו'.
ענו כלפיונו: אתם בונים ספק קפיטליסטי, ואילו ספק העובדים

סקומה, מנועת העבודה מקופחת. וכל כמה שלא עמד החבר ספיר של בטוחותהוכיח במספרים כמה סאות טיליוני לירות הושקעו במפעלים התעשייתיים של ספק העובדים, בכל זאת נסעו סענות אלו ולא סמקה הרינה הזאת.

אין לנו דרך אחרת אלא להקים ולבנות בכל מקום שאפשר ועם מי

שאפשר, גם כאשר הסמטלה צריכה להלוות או להשקיע מרבית האמצעים.

שאלנו את עצמנו, מה הם היסודות החברתיים שמסלגת פועלי א"י רוצה לשסדר עליהם בבנין ששקנו, כלכלתנו ובריתנו לאחר 15 השנים הראשונות. אני סיכמתי - ואסרתי שאולי הסיכוסים אינם כל כך רעים בהשוואה לארצות אחרות - אח 15 השנים הראשונות. אבל השאלה הנשאלת היא - מה אנו רוצים לעשרת נ-15 השנים הבאות. את זאת נסיתי להביא לידיעת החברים, כדי שכולנו נבדוק אם עצמנו, האם אנו סוכנים לכך, האם אנו רוצים לשאת באחריות זו גם של חברה כבודת וגם של העם.

כאשר המסק המעשיתית עומד בהתחרות בשוקי העולם, התחרות שפלוך רחבנה, יש הסיבות סכרעה לאחריות עצמית של הפועלים. ובנקודה זו אנו צריכים לשוב ליסודות. חברים, מפא"י צריכה לשאול את עצמה, ואחם צריכים לשאול את עצמכם, כאשר אנו משפלים במסריה זו: איך תקום חברה חדשה? הקספ החברה יכולה להמטר 10 פנים ויכולה להמטר 50 שנה. השאלה היא מה התהליכים שיביאו לכך. אם אמר החבר בן-גוריון שהוא איננו חסיד של "איזמים". כאשר בן-גוריון לא היה חסיד של הציוניזם, טענתי אני לפני יהודי ארה"ב: אל תדאגו לחוסר הציוניזם של בן-גוריון. כאשר בן-גוריון אמר שהוא אינו אהב סוציאליזם, הרי יחד עם זאת הוא רוצה לא פחות ולא יותר בשותפות ולא רק בסיוון. הוא אמר שהשותפות הוא דבר יותר פילאי מהסיוון. והוא רוצה שנהיה אור לנוריות. והוא ציטט כמה פסוקים ופיוס מירמיהו. אילו דיברנו על כך בקבוצה קטנה של אנשים היינו יכולים לקבל את הסושב הטולא של הדברים. אני סוספק אם בימינו אלה אפשר למצוא איזה שהוא דבר שלאורו אפשר לחנך תנועה גדולה של מאות, אלפים ורבבות.

איננו לבדנו בארץ. יש עוד מסלגות בארץ. לא פעם אומרים על מפא"י כי היא מסלגת ליברליזם. החוכן הוא זהה אולי, אבל המסק מחייב.

אם בא חברי ספה דיון - וצר לי שאני צריך להרוכח אתו, אבל אין סגור מזה - ואמר את אשר אמר, ואני מודה כי והפעם באמת קשה היה לי לרדת לסוף דפחו ולסוף דבריו וניסוחם, אני חייב להזכיר כי לפני שנת דחצי או שנתיים הבאתי לישיבת מרכז המפלגה רעיון של יישוב חבל הכסור. לא הצעתי לעשות זאת מהיום לסחר, ידעתי שהדבר כרוך בשאלות מים ובשאלות אחרות. אבל קיומנו בירור על הנדבר ויזחר תבע סופו, ואני אמרתי מה יש לעשות בישראל ומה צריך להציג בפני פולמוס הצעיר. אמרתי מים להציג בפני הדור הצעיר מפעלים ומשימות החובשים המלהבות והתרגשות. צר לי שנכוחתי אז מפי ספה דיון ברוחחין בענין הכסור.

עכשיו הנאתי למסמלה - וענין הכסור לא הובא למסמלה כי זו הייתה לא הילכתא ומשיחתא, אבל זו הייתה הילכתא למחר סתרחיים - ענין יישוב הגליל שזמנו הגיע. ואם מישהו מאן מדוע לא נעשה הדבר קודם, יש לכך סיבות. יש לי הרגשה שעכשיו נוסבים נצובים גם בקשר לרעיון יישוב הגליל.

יחד עם זאת ספה דיון רבה להגיד, שאם אני מדבר על 50 אלף בתי-אב בחקלאות, אולי אפשר יהיה להגיש למספר גדול יותר. על כך אין ויכוח אפי. אני מקבל זאת. הכל תלוי בכסויות המים. אבל ספה דיון אמר - וזה בטכילי הדבר החשוב - שאי-אפשר לקרוא לנוער לניצוח ששימדת חלוציות. ואני סתמיל להחרות על קנקן זה. שפעון פרס אמר שצריך לתת לצעירים לשבות. כל הכבוד, ישנו כל כמה שהם רוצים. אבל אני רוצה לדעת איפה כאן השביחה. ספה דיון שאלו: באיזו זכות נדרוש מהצעירים ללכת לשבולות כיבוש חלוציות? ומה באמר לאנשי פיו גדי ויסבתה הסואלים, מדוע בסטרדי חל-אביב יש סיזוג אויר ואצלם אין. להבחת דפחו של דיון, שלי ושלכם - יש בעין גדי סיזוג אויר. ואני

עבכס הייתי אחראי לכך במקצת. בזמן לי שעכמו סמוזגת כל אילת. בסידה
שאבי יודע, ואני יודע, יטובי עסק הירדן ובית מאן קבלו מהטסטלה - כאשר
הייתי שר האוצר - הנהה עצומתהיטולים ומכס על סוגני אורן; כי אמרנו, סה
שהיה לפני 50 שנה כמתון המפורסם של אום-ג'רני, היא דגניה, איננו ב-1963.
אנו יכולים להרשות לעצמנו והחלואות יכולה להרשות לעצמה רפה אחרת. אמרתי
שאיננו קורא לחלוציות סגויות. איננו לנעילת מדסים ועבייה.

לפני דיבר רענון נויז על מכניות יושב הליל. לפי תכניות
אלו חגיע ההכנסה של מפחה ל-6000-7000 לירות לשנה.

אמר סשה דיין, בבנס של ועידת ספא"י האמונה על הקיבוץ
והמושב, שאיננו יכולים לקרוא לצעירים ללכת לגליל ולסקרנות אחרים. אני
חזל להבין. אם זאת איננו יכולים לעשות סה אנו כן יכולים לעשות? יהודי
ישראל צריכים לעבוד? הדור הצעיר שלנו צריך לעבוד? לא הניבותי דבריו
של סשה דיין והם פראיגים במקצת.

אמר סשה, אשכול סציע שאנחנו גם מפעלי תעשיה במסור. אני
רוצה לחזור על כך ואני יודע שזה דבר קצת חדש. אני הייר לאלה שתומכים, לאחר
עשרות שנים של פולחנו המסורתית והאידיאולוגיה התעשייתית הפעשה שלנו בארץ
כמעט שאין שום דבר שאנחנו יכולים לחדש במערכת הזאת איך לבנות תורה חדשה,
ואיננו בסוג אם לא דובר כבר ולא תוכנן פעם תעשיה פועלית, לא רק המסדרותית
כל אם תעשיה פועלית של קואופרטיבית וקנוצות, ואני הפעם דיברתי לא כל כך
של קואופרטיבית כמו על קנוצות, ואני יודע שזה דבר חדש.

הויכוח אתי הוא, הוא אומר, אם למסור ספלים טהם כיום כבר בידי הממשלה, לגרום מאורגבים של העובדים עצמם. הוא דיבר על קרקע, מיס, אבל כאשר הגיע למפעל כמו מספנה, הוא אמר שעל מספנה גם הוא היה סוחר. איננו יודע, אולי מפני שזה עסק קשה או מלאכה קשה. כמדון שבס אשכול לא מציג לא את הקרקע, לא את המים או חשמל, ולא שום שירותים מרכזיים שמספרהים את העם כולו לעוסקו ולרוחבו, למסור למישהו. אני דוברתי על תפסיה. אפילו מפעל כמו מספנה למסור לפועלים שהיו רוצים להתארגן ולקחת אותו. אני הש בלבי עלבון על זה שבתנועה עבודה כזו, במפלגות פועלים כאלה אל קמים 200-400 פועלים ואומרים מפעל כזה, מספנה כזאת לפאר, שערן שויצרי חוש, חרופ, מודרני, לא מבקשים לקבל על אחריותם, לנהל את הענין, לעשות ולעבוד כמיטב יכולתם והבנתם, אפילו אם יבידו לנו ששנה ראשונה, עד אשר יכנסו לצביו, עוד יפסידו שנה. מדוע אמר היה לעשות את זה בדגבניה ובפיין-חרוד? לא התחלנו בדגבניה ב' ב-20 בחורים ו-2 בחורות? בדגבניה א' התחילו ב-8 חברים. חסרת העזת חלוצית, לא חלוציות כמונן ספנות, - חלוציות עם מזגן אויר, אם זה מסנדרט החיים שלנו עכשיו.

טסה דיון אמר בהלצה רפה, שאיננו יודע אם היא כ"כ סתאיסה. הוא שאל את עצמו אם ללכת בעול בעליים או לרוץ יחף, לעשרת סהר, אבל יחף, הוא בוחר בייחפנות כזאת. אני לא כ"כ הניבנותי. אמר לי חבר אחד - ואני איננו רוצה להביא גאולה לעולם ולהגיד דבר בשם אוטרו - לא צריך לא יחף, ולא לרוץ, ולא בנעלי לכה, כי אם בנעלי עבודה שלנו, בגדי העבודה של עם עובד, של תנועת הפועלים, שאלפי ופטרות אלפי הפועלים, פועלים יהודיים, יוציאו מתוכם יכולת, במידה שאלוהים נתן להם, יוציאו מתוכם יכולת להיות בעלי אמצעי הייצור, בעלי המסע, כמו שזה/בקבוצה, כמו שזה במושב.

אני רוצה גם את זה להזכיר, אני עוד לא הצעתי הלכה למעשה
ואנחנו בופידה הזאת כחלים גברים ברורים, מספק זה או אחר זה לסטור. אני
יודע שבשביל זה צריך להסכים הרבה סדך, איכנון, חיבור, הדרכה והכשרה.
אינני יודע איך הגענו לקבוצה החקלאית, סתוך כמה, אינני יודע איזה סיכון
זה היה. אסרתי הגיש הזמן שפמא"י תקום משה או זרוע סיווחית של קבוצת
חברים מסובי דותיקי המסמכה והעציה של המפק העצמי של מפעלים, ובכניס
לפעול המסמכה והואגה הזאת ארחת 500-600 אלף החברים מחנה מקבלי המכה
החברים בהסתדרות, יכניסו אותם מחנה לדאגה, לרצון ולאספיעיה הזאת להינת
אדווי הארץ יוצרי כלכלתה ומפקה. אני לא הצעתי שום איספורביזציה.

דובר הרבה ובכבודת בכנס זה על עניני החיבור. אני אומר בכבודת
ואני מתכוון לדבריו של בן-גוריון, שר החינוך, גם אני בדברי שסתי דגש חזק
על עניני החינוך לנוער, לילדים ולסבוגרים. אני רוצה פה לגלות ואני יודע
שבחו של שר החינוך החדש, אינני יודע אם סותר לי בכלל לגלות דברים, אבל
זה כבר לאחר מעשה. כשהוטל עלי להרכיב סממלה וכאשר הצפתי לו לטוב לסממלה
לתיק החינוך, היה הנבאי הראשון שלו וחבישתו הראשונה לעוד סיליונים רבים
אם לא עסדות סיליונים. אינני רוצה לפתוח לו פה... (ז. ארון: הפה כבר נפתח)
זה היה הנאי שלו: אתה רוצה אנטי, זה הסחיר. שר החינוך קודמו גם כן לחץ
לא מעט, אסרו טוב, נכסיו סחחילים מחדש, כך נכסיו עוסד ענין החינוך. מה
מהבסתתי לו זה לעזור לו ולסמליץ לפני שר האוצר החדש פיהיה.

קודם כל אני רוצה לעברע ולומר, כל מה שנאמר, לרבות ההצעה
הסרחיקה לכת, ברגע זה הסקסיסליסמית, של בן-גוריון, כל מה שהוצע כאן בכנס
לפעודה הציונית, להכין, לבדוק, להוציא מזה את סקסיסום היכולת כלי להגשים
את זה. אינני יודע מה הרעדה הסתמדה "בישלה" והכינה, אבל לא הייתי מופץ
את זה.

אינני יודע מה הועדה המספרת "בישלה" והכינה". אבל לא הייתי מיניץ
לוצידה כבר להחליט. במידה שהספקתי כבר מאתמול עד הנוקד לבדוק, יש מי
אומר שרק מה שבן-גוריון מציע זה 40-50 מיליון לירות נוספות, ויש מי
שמיניץ ל-100 מיליון נוספים. אומרים אליה צריך עוד 4000 מורים בעלי
השכלה כמעט אוניברסיטאית, ואם אינני סופה האוניברסיטה מוציאה בשנה כ-100
מורים, וגם הקיים חובע מורים נוספים. אינני אומר את זה כדי להפחית מהערך.
גם זיאמה דיבר על סידור, יש דברים שאינם בעטים כ"כ סיד. כל זה אינני
אומר כדי להבטיח במשתו, להיפך, אני יודע שזה היה במסעלה הקודמת, שמעמי
שבן-גוריון כמה פעמים, את זה אבחר רוצים לאסוף לבן את המאמצים הגדולים
בקשר לחינוך. (קריאה: בלי חוק לא תהיה תועלת, כי עלולה להיות השחיה).

אם אחת חומב שמספיק לנסח חוק ואז הדברים נעשים, אני מבטיחך,
עוד לא ראיתי מחוקק כזה שיתוקק חוק כשאיננו יודע שזה ציחן לביצוע. אם
נכון בצורך לענין זה 4000 או 2000 מורים נוספים, והם אינם, את זה לא
עושים בבחי"כ...

רציתי עוד להגיד לחברים, תנסו דק לצלם מעט ספרים שביליתי
מה שרוצה שר החינוך כפרם כניסתו לענין, מה כאן אנחנו מנסים לצרף לו,
והחמשתי סרחל צברי שגם היא דיברה על איזה ציחן שהוא חשוב והוא שרתם דס,
והיא אמרה: אין להשיב עוד איזה מיליונים לענין זה? וכל זה מצטרה ומצטרף
ומצטרף. ומזה אני קופץ לחברי וידידי פרס, וכאשר דיבר הוא שכת שהוא
כינתיים סכתא על כפצור תקציב לא קטן של עניני בחינוך, והוא הציע שכל החינוך
מ-א' עד ח', עד אחרי האוניברסיטה, אפשר שיש להחליט שיהיה חינם אין כסף.
הייתי רואה את עצמי למאמר בשרי האוצר בעולם, כאשר הייתי שר האוצר, והייתי
רואה את עצמי מאושר ומחולל ובעל סופק גדול-כראש מסעלה, לו בלמי היינו
יכולים להגיע לדבר כזה. כל מה שאסרתי, לא כדי להקטין, אלא כדי לדפף איזה

מאחר אנחנו צריכים לקבל על עצמנו, ולא לשכוח על מסכנות עובי, ולא לשכוח שבכנס הזה לא הזכירו לגמרי על בנין היסוד המכונה. מספר, רק לפני איזה שנים אילו היינו יושבים בוועדה או בכנס הוועדה קמה אגודה וחב"ה, ולהכות את שהיינו נטרפים בהם. זה כבר כמעט איננו, אבל יש דברים אחרים, יש מסכנות עובי ודברים אחרים. (בן-פורח: גם זה ישנו). אני יודע. עצה הדבר, שזה לא הופיע, או הופיע בקול דממה דקה, זה מראה שיש באיזה מקום שריד של 1500-1000 (בן-פורח: 3000). אני עוד אפוכה איתך, אין 3000, אבל לא זה העיקר.

אחרי מעסיקה הרבה השאלה הזאת של חינוך והשכלה עם כל סרכז הכובד שיש לחפש בה ועם כל מה שהממשלה חייבת לקבל על עצמה, אני בכל זאת עוד רוצה להגיד ולחזור על מה שאמרתי, זה עוד איננו מבטיח חינוך הדור למעגלי עבודה, למעגלי הנופת עבודה, למעגלי חברה עבודה, ובהיה כולנו אקדמאים כאשר יקדמו על האקדמיות בעולם. עמיתי ברסז בדברי שלשום, כי אינני רואה בזה רב טבוברי הסכנין והאונברסיטה. יש משהו הפעול תיקון, יש משהו הדורש פעינינו תהיה פקוחה, שתבוא איזו שהיא התפוררות או רצון להשפיע. זה אומר דרסני. בודאי שהדבר הראשון הוא לחם, עבודה, שיכון, חינוך והשכלה, אין כל שאלה בדבר. אנחנו צריכים עוד למבט ולחשוב איך לגדל ולחנך תנועת עובדים, תנועת פועלים עם אידיאות.

הזכרתי את בית ברל, או את בתי-ברל. כמה שרת דבר על כך אתמול, וכבר יש בודאי מדה רבה של צדק. אבל מהדי כמרומים כי לא התכוונתי לקנטר, לבקר או להרביז, אבל זאת היא השאלה רצינית, וכל מפא"י להפנות את עצמה ולהתישב עם אותם אנשים היושבים בבתי-ברל אלה ולבדוק מהם הדברים אותם הם מעבירים ללומדים בהם, במה הם מורגשים, מה הרוח המפעפת בהם, מה הפקוס אשר

כו יוצאים מפני אולפנה אלה, מה התרבות וההתלהבות לעשיית דברים. אינני
סולל כלל וכלל וחלילה לי שלא להחטיב את כל התורה של המאבק הקבוצי.
במשך שנים אחדות הייתי מזכיר מועצת פועלי פ"א. אני זוכר את הימים
שמלפניו על פועלים שכירים רבים. אבל בכנס זה מפנתי לצד השני של המסק
העצמי של המרצלים. בן-גוריון עשה זאת, ועשה טוב - אם אני צריך לתת ציונים -
הוא אסר דברי יקר ושבח ליצירה הנקראת קבוצת. הוא סיפר על ימי קרית ענבים,
ומי שזכר מה היה אז בקרית ענבים, צוחק היום לדברים. אבל אז היה להם
רוחם אחר הן על עצמנו והן על אחרים. אני שואל את עצמי מה עושה התנועה -
ואני יודע שאין זקל ופסוס - כדי לחסר ולהרבות ישרבים קבוצתיים, ורק
היום מפנתי שלא רק הקלאיים ולא רק החישובתיים

הדבר כלל וכלל איננו מוכן לי. יושבים מה אנשי קבוצת. אני
ספיד על עצמי שאני מבין משהו בחיי קבוצת, אני מבין משהו בחיי הקלאות
בקבוצת. כמו-כן אני מבין משהו בתעשייה, מדוע לא יכולים להיות כיום
קואופרטיביים, מדוע לא יכולות להיות כיום קבוצות שיתופיות? יברר
אצא הנח"ל מחקים כבר עשרות עשרות ישרבים קבוצתיים בקצוות הכרך, בנחל
עוז, בעזתה, בכורזים, ומקומות אחרים. מדוע זה לא יכול להיות, והדבר
נחוצ לבן סאד. את הגליל, מסופקני אם נוכל להרבות בו יהודים אם
נעשה עם רק הקלאות, החקלאות דורשת שטח. לכל אחד יש לתת לפחות 15 דונם
אדמה, ובודאי שיש רבים שיאמרו שזה איננו מספיק. בשבילנו זו סוגיה
רצינית. אני חוזר ואומר שוב את הדבר ביתם לפשה דיין, כי סאד הייתי
רוצה לרכוש אותו לתחומה זו ולהרבה זו, שאין מקום, בשנת 63, לייסורי
מצפון אלה, כאשר שואלים מה גאמר לקבוצת בזהר ובחורים שילכו למסק הקלאי
קבוצתי בבשר ובמקום אחר, או בתעשייה; כאשר יש עשירים בישראל. כן, יש
עשירים בישראל. שירבו גם עשירים.

בן גוריון אסר, ואני רוצה לחזק ולהרחיב את הדבר, ואיננו
סנצליס ואיננו סטחטשים באור הננוז ובכל היקר שיש ביצירה הקבוצתית,
ההתישבותית, ומצריך שכל בער עירוני, כל לומדי בתי הספר, וכל שנה,
יעברו במסך פנוע טבויעים בקיבוץ. יתכן שזאת אחת הדרכים לחיבור ציבור
גדול, יכול להיות, אך אולי יש להתחיל כסורה, הלילה, ואינני חושב
לכוא בתלוונת ובחרונות לסורים, ואם יש לי תלוונת אליהם אומר להם
אותם פנים אל פנים, כל אחד בודאי עושה מה שהוא יכול, אבל לומר שבדרך כלל
ברצה אסטנספירה מחנכת, אידיאליסטית, כנופיה וחלוצית, אינני יודע אם
אפשר לומר זאת, אני סתמטא כאן בצורה סתונה ביותר, ובשמה החיבור התיכון,
יכולה ההסתדרות, יכולה המפלגה, לומר שעשינו רבות? האם אנחנו יכולים
להרשות לעצמנו לקפוא על שסרינו? כנראה, יש להתחיל כסורה. כנראה שיש
להתחיל בסטיבריונים לסורים ומדריכים לסורים, יש להתחיל סכמה דברים
חשובים מאד כדי לבטוע ולהשריש ולזרוע ערכים ואשירות, שלרבים טאתנו אינם
כל כך בחירות.

כאשר אומרים לי כי אי אפשר לקרוא לאנשים בתנאים כאלה, אפשר
לחשוב פקוראים להם לחלוציות סגפנית. הלא בשנים אלה הפלינו כשלונשים
בתי אב בחקלאות, ונתנאים קשים באמת. היו אלה תנאים קשים בהרבה ממה
שאנחנו סתארים לעצמנו. דברה חברת מושב ניצני עוז, אורה בז, ססיק
אם אסאל את עצמי באיזהזמן עלי מושב זה, על-מנת שאדע באיזה תנאים
הוא עלי להתישבות, היה זה אוהל או בלוקון בן 18 28 סטר. כעבור
שנים נוצרו בו סדקים כאלה שהחול יכול היה לעבור בו. כמובן, לאחר מכן
בנינו בתים. אבל זה באסס היה כלגול של החלוציות. היו אלה אנשים עם
ספען סוציאלי, עם ילדים, עם סטפתה. לעתים היו שני דורות בנית אחו,
הריסונו ספעל חלוצי אדיר ועצום.

נאמר כאן, גרסה לי על ידי פרס, כי ינתן לצעירים לשבות.
איבני ארמר זאת סתם. אני יודע, כי כאשר אדם סבור סדר בסגנון כזה
אל צעירים, יש לרכוש לו כבוד וחובה. איך בכלל הגענו לויכוח של,
אנחנו רוצים? סמי קבע מישהו סמי חדל מישהו אחר להיות צעיר? על
פי מה זה נמדד ונקבע? אני סכיר כל כך הרבה צעירים, בדגניה ב'
ובדגניה א', בעיר, האם יש מישהו שמדבר בשם? מסופקני. יש איזו שהיא
דיסטרוביה לפי שחש באוירה המלוכדת הזאת בועידה זו. יש דבר המכאיב
וקביא לקובעת שאיננה בחוצה. אבל לשנות, כל הכבוד, אבל לא
רק לצעירים, גם לנו סותר לשנות, חרף כדי עשיה, טוב לדעת על מה
הויכוח, אם יש ויכוח. כאשר דובר בפעם ראשונה על הנפור, חשבתי אולי
שגינו. אולי זה לפסוס, פעם שניה אני סתחיל לפארל את עצמי, אולי
יש סרני בדעות, אולי יש חילוקי דעות. אם יש סרני - יופיע. בוע על
מה להתוכח, ואז בוע שזאת שגיאח ושכך רוצה התבועה, היא לא רוצה,
התבועה, לחנך את ילדינו להתישבות ולחלוציות, אלא להיגרר מכיבוש
לכיבוש, סדרגה לדרגה בסולם הדרגות.

סשה דיין דיבר על הסיס שהוקצבו לטרדה בקיסריה, הוא אמר שחשן
שלו היה צריך לסקול זאת היום היה צריך לסקול זאת אחרת. אולי לא,
לפעם אני מצטער שהתחלתי לומר בזה, כי אין זה חשוב כל כך. אם בוא
סקנדת השקפה של בנין, בנין ארץ שלסה, עם של מיליונים, הרינו זקוקים
גם לפרק, גם ליצרן גם לסגרש כזה. סגרש כזה סכניס לנו בדולרים אולי
לא פחות מאשר לו היינו סקציבים את הסיס האלה לנסיעת בננות ליצוא.
אך בעיה זו סורכבת סכדי להיות סרבאח בפני הועידה.

היו אלה מעט הפרות לגבי עניינים מעשיים. כרגיל, החברים סבלו
הסקומות הביאו את ברור המאלותיהם, דאגותיהם וכל מה שלוחץ עליהם
במקום ומפיק עליהם במקום, אם אהיה בטוח שמה שהובא לפניה זו ימצא
ביסודי גם במסקנות, וזה יתחיל להחדר ולהפסיק סוחות החברים,
הייחיי שבע רצון. אני רוצה לומר כדי שתדעו, כי חבריגו במספלה,
המוסדות האחרים, עזים במלוא הפרנות לצורך השאלות והעניינים המעסיקים
המעסיקים היום על אלה שדיברו כאן: ובצדק דברו, כי סוף כל סוף זהו
הבסיס הראשון - האצטיוס. אנחנו אחראים במידה רבה לכואם, לקיומם
להייהם בארץ ולתנאי סגוריהם. ואם לא היו הצעות פיוחדות או חשונות
פיוחדות לקובלנות אלה שהופיעו כאן, הרי זה, טוב, מאחר וכבס ש זה
היה סכרון לדבר אחר, העבודה הזאת מעסיקה את פליחנו בסוכנות,
במספלה ובהסתדרות. היא מעסיקה את פליחי העם במספלה במלוא הכוח,
במלוא הלחץ, במלוא האחריות והתחרוטה.

מה שרצייתי אני להוסיף הפעם היה החלק הנרגע לעניין זה של
עבודתנו, של עבודת שפת ימי החולין שבשנות. רצינו לקחת לעצמנו לפחות
יום אחד בשבוע לדאגה הזאת, למצפן האידאי - האידואולוגי של חוינו ושל
הנבועתנו. (פחיארה כפיית).

(אחריו היו"ר ס. במיר - רמס אכס.)